

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 6
Juni
1951.
Pris 75 öre

Vernissage!

Melkas senaste nyhet — Melka BELMONTE — är amerikansk i modellen och har kantstickad, mjuk krage samt enkel manschett. "Skräddarsydd" i en ny fintrådig Mölnlyckepoplin, i vitt eller i ljusa pastellfärger.

SANFOR kr. 18:75

Övriga Melka SANFOR-skjortor från kr. 15:50

MELKA

•SANFOR•

Plagg av Mölnlycketyg

Tillv.: AB MELKA, Göteborg

Rederiaktiebolaget

IRIS
STOCKHOLM

Telegr. "Clasabra"

Tel. 11 71 00, 10 49 45

S/S "Rigel"	6450 d.w.
S/S "Lestris"	4300 "
S/S "Polaris"	3775 "
S/S "Jupiter"	3200 "
S/S "Orion"	3000 "
S/S "Atair"	2990 "

Gevaert

RULL-FILM

garanterar bästa bilderna

HAMNGATAN 24 - STOCKHOLM

ENGSTRÖMS

Förgyllda PENDYLER såväl antika som nya

GULD-UR

Hederspresenter

10 HAMNGATAN 10
Telefon 10 91 37 - 20 26 00

STOCKHOLM

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

14:e årgången

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärke,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:

Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

Andlig vård — eller andlig dirigerering?

Som tidigare omnämnts i Status har en kunglig kommitté framkommit med förslag om ordnande av den andliga vården vid sjukhusen. De Lungsjukas Riksförbund har också — sent omsider — givits tillfälle att avgiva yttrande över förslaget till Kungl. Maj:t, och det är till en del principiella ståndpunkter i detta yttrande vi skola anknyta här, men först något i korthet om förslagets innebörd.

Kommittén förutsätter en utbyggnad av den andliga vården på sjukhusen, främst bl. a. genom att 34 särskilda sjukhuspräster skulle tillsättas, vilket skulle innebära en kostnad av omkring 843 000 kr. Det mest intressanta är kanske frågan om själva arbetsfördelningen. De sakkunniga har nämligen föreslagit, att sjukhusprästen i viss utsträckning skall syssla med frågor, som ligger utanför hans egentliga verksamhetsområde. De sakkunniga framhåller, att där så befinnes lämpligt skall det ingå i sjukhusprästens åligganden "att ägna de sjuka omvårdnad jämväl i socialt hänseende samt fullgöra de uppgifter, vilka eljest åligga social kurator eller bibliotekarie." Vidare skulle prästen i samråd med särskild nämnd — nämnden för den andliga vården — "föranstalta om att de sjuka beredas underhållning och förströelse." Det är i stort sett på här anförda punkter i kommittéförslaget som förbundet hävdar en motsatt mening och sätter in en skarp kritik mot den arbetsfördelningsprincip, som kommittén försöker lansera. Det finns en tendens hos kommittén att sätta likhetstecken mellan andlig och kyrklig vård och att sätta ut gränserna för olika kompetensområden i vår moderns sjukvård. Den tänkta kombinationen sjukhuspräst-kurator-bibliotekarie säger kanske tillräckligt mycket om detta förhållande. Då härtill kommer, att

kommittén förutsätter att prästen också skulle "föranstalta om att de sjuka beredas underhållning och förströelse", må man sannerligen utbrista: *den* prästmannen måste ha många strängar på sin lyra!

Förbundet hävdar bestämt att sjukhusprästens uppgifter begränsas till rent religiösa uppgifter, förande av aviseringsböcker m. m. För biblioteksverksamheten, sysselsättningsterapin och en fortsatt utbyggnad av kuratorsinstitutionen har redan förslag framlagts av andra sakkunniga — förslag som redan trätt i funktion och håller på att förverkligas — varför det enligt förbundets mening inte finns någon som helst anledning till någon nyordning i stil med vad kommittén för den andliga vården så diffust rafsats ihop i sitt betänkande.

Det har i olika sammanhang betonats, att kommittén har ett gott stöd för sina förslag i sin statistik, genom vilken man per frågeformulär till patienterna fått en god uppfattning om deras andliga behov och önskemål. Vi för vår del vilja allvarligt ifrågasätta, om formerna för denna opinionsundersökning varit sådana, att den kan tillmätas något större värde. Frågeformulären till patienterna — av vilka de sakkunniga utläser ett starkt religiöst intresse — ha översänts till husmödrarna vid vederbörande sjukhus och avdelningssköterskorna ha sedan närmast haft att insamla svaren från patienterna. Det ligger inget orimligt i tanken, att sådana sköterskor, som haft särskilt intresse för religiösa spörsmål, haft hand om formulären och med stort nit sökt samla in så många svar som möjligt. Det ligger heller ingenting orimligt i att man ofta, mera av hänsyn till en präktig och uppskattad sjuksyster än de egna religiösa behoven, givit mera positiva svar än vad som annars skulle vara fallet.

Förbundskongressen i Göteborg den 1—3 juli

Förbundsordförande Sigfrid Jonsson:

Opinionsbildningen fortfarande betydelsefull — bostadsfrågan nästa stora etapp i förbundsarbetet.

För första gången i De lungsjukas riksförbunds historia förlägges en riksstämma — eller förbundskongress som det officiellt heter — utanför Stockholm. Det blir rikets andra stad, Göteborg, som under dagarna den 1—3 juli får mottaga kongressombud och gäster från de nordiska broderförbunden till gemensamt rådslag. När detta nummer går i press är just ombudsman *Rudolf Zetterlund* i Göteborgs Lungsjukas Centralförening i full fart med förberedelserna i samråd med förbundsfunctionärerna i huvudstaden. Och

Göteborgs högskolas kyrhus, där riksförbundet håller sin kongress den 1—3 juli.

Man kan också förmoda, att de sakkunnigas uppmaning, ”att hjälpa de sjuka att skriva ner sina svar, om de ej själva orka eller av andra orsaker ej kunna skriva samt på begäran lämna ytterligare upplysningar om frågorna”, haft en viss inverkan. Utan att här behöva tala om något bedrägeri eller någon psykologisk påtryckning kan man med all rätt peka på en bred psykologisk felmarginal, som i hög grad rubbar tilliten till de siffror om det religiösa intresset på sjukhusen kommittén så gärna vill trycka på.

Ovanstående får naturligtvis inte tolkas så att vi skulle förneka det religiösa behovet. Naturligtvis finns det på sjukhusen, liksom utanför sjukhusen, religiösa behov. Att förneka någon människa på sjukhusen kontakt och möjlighet att tillgodogöra sig religiösa värden strider mot allt vad demokrati och samarbetsvilja lärt oss, men det finns därför ingen anledning att med någon sorts tvivelaktig statistik ge sken av ett större religiöst intresse än vad som verkligen existerar. Och till frågan om kostnaden för ytterligare sjukhuspräster, d. v. s. utöver den religiösa verksamhet, som redan nu finns, kan man ifrågasätta om inte de pengarna kunde användas bättre. Så vitt vi ha oss bekant är det rent religiösa inslaget — åtminstone vad det gäller sanatorierna — både ifråga om statskyrka och frikyrka relativt starkt i jämförelse med annan andlig och kulturell verksamhet.

Kommitténs mera verklighetsbetonade förslag, om möjligheter till ostörda själavårdande samtal med sjukhusprästen, bättre organisation av församlingslivet m. m., finna vi förnuftiga och ändamålsenliga, och vi

tro att dessa detaljer bör kunna ordnas för varje sjukhus utan alltför stora kostnader och arrangemang. Förbundet delar också de sakkunnigas uppfattning om att lämpliga lokaler för gudstjänster bör finnas på sjukhusen, men dessa lokaler bör inte anordnas som s. k. kyrksalar utan få karaktären av samlings-salar, som jämväl kunna användas till samkväm, film- och teaterföreläsningar m. m. Genom lämpliga praktiska anordningar bör man lätt kunna uppehålla den kyrkliga helgen genom flyttbara altaren, nattvardskärl o. s. v. Förbundet vill också ifråga om den psykiska rådgivningen särskilt framhålla, att man bör ha möjlighet att tillkalla fullt utbildade psykiatriker då psykiska konflikter och depressioner föreligger. Man bör givetvis även i detta sammanhang utgå från den klarare nyansering mellan olika verksamheter vid sjukhusen vil velat trycka på — d. v. s. att man inte alltid sätter likhetstecken mellan psykiska konflikter och depressioner och religiösa behov.

Till vad vi här anfört av kritiska synpunkter må bara ytterligare i korthet tilläggas, att utvecklingen på tanke- och troslivets område just tagit sig uttryck i ett allmänt debatterat förslag om ny religionslag, en lag med större frihet för den enskilde medborgaren vid bedömning av religionsfrågor. Sett i ett sådant större sammanhang måste förslaget från Kommittén för den andliga vården, om sammankoppling och dirigering av olika grenar av kulturell-, social- och andlig vård i kyrkans och sjukhusprästernas regi, te sig ytterst ensidigt och verklighetsfrämmande.

Sixten Hammarberg.

Riksdagsman Sigfrid Jonsson,
ordf. i De Lungsjukas Riksförbund.

att det finns både vilja och resurser hos göteborgarna att ordna på bästa sätt så att kongressen skall bli precis lika samlande och givande för riksförbundets arbete som förr om åren, ha vi ingen anledning att betvivla. Själva kongressförhandlingarna kommer att äga rum i Göteborgs högskolas Studentkärs lokaler.

För att få en uppfattning om den kommande kongressens uppgifter samt aktuella förbundsfrågor ha vi vänt oss till förbundsordföranden, riksdagsman Sigfrid Jonsson. Han befinner sig just i Riksdagshuset då vi få honom på tråden, och på tal om aktuella förbundsfrågor får vi veta, att en sådan just ligger på riksdagens bord. Det är en fråga om vissa ändringar i folkpensioneringslagen — en fråga som riksdagsman Jonsson själv väckt genom en motion — som har behandlats i utskott och nu genom positivt beslut av riksdagens kamrar går vidare till Kungl. Maj:t för slutgiltig prövning. Dessa ändringar skulle komma att betyda bättre möjligheter för lungtuberkulösa förtidspensionärer och kroniker att erhålla pension, men om det slutliga resultatet kan man intet säga förrän frågan ånyo tas upp vid nästa riksdagsperiod. Själva opinionsbildningen är fortfarande en grundton i förbundsarbetet, fortsätter riksdagsman Jonsson, opinionen betyder att vi får folk med på reformplanerna, och vad det betyder kan vi se främst på alla de åtgärder för omskolning, utbildning och arbetsvård för partiellt arbetsföra som nu växer fram. Folk tvivlar nu i stort sett inte på värdet av dessa åtgärder, och den inställningen är något att

bygga vidare på. Bostäderna är efter arbetsvården nästa stora etapp i förbundsarbetet. — Den inställning som vi lyckats vinna för arbetsvården måste också prägla viljan till bättre bostäder för tuberkulösa, och så ha vi den tredje punkten — smittkräcksproblemet. Här ha vi tre vitala frågor, som tåla att ventileras på kongressen. För övrigt vill jag om kongressen understryka dess betydelse som stimulans och samling för kommande arbete. Efter kongresserna brukar aktiviteten både inåt och utåt öka, de tendenserna hoppas vi också ska visa sig i år. På tal om reformpaus och allmän penningvärdesförsämring, framhåller riksdagsman Jonsson, att man också i det sammanhanget kan tala om riksförbundets opinionsbildande betydelse — genom den egna aktiviteten måste vi slå vakt om de framsteg som vunnits och verka för att reformerna inte mister sin reella innebörd. De resultat som hittills nåtts, exempelvis genom arbetsvård och utbildning för lungtuberkulösa, att de kan bli verkligt försörjningsdugliga, är naturligtvis ett ovärderligt stöd för alla de olika krav och önskemål vi ha rätt att ställa — inte minst i dagens situation, slutar Jonsson.

Och därmed lämnar vi riksdagen och önskar alla gäster och ombud hjärtligt välkomna till Göteborg i juli månad till en givande och stimulerande samvaro, till nya krafttag för landets tuberkulösa och De lungsjukas riksförbund.

Arbetsmarknaden för partiellt arbetsföra

ter sig ljusare numera framhåller *Sydsvenska Dagbladet* i Malmö i en ledare. Även de lungsjuka har man kunnat placera i betydande omfattning trots att vissa svårigheter — bl. a. i fråga om äldre lungsjuka som ofta drabbats av neuroser — ännu gör sig gällande.

Sålunda har t.ex. länsarbetsnämnden i Malmö under 1950 kunnat placera över 1.000 arbetssökande partiellt arbetsföra. En del kategorier har varit ganska svårplacerade, såsom t. ex. de lungsjuka. Även där har dock framsteg gjorts, och antalet arbetstillfällen för denna grupp har under de två senaste åren ökat väsentligt. Uppenbarligen har en bättre kontakt med sjukhusen och de lungsjukas egna organisationer åstadkommit, och därtill kommer att det i en tid av full sysselsättning är lättare än eljest att placera även partiellt arbetsföra. Omkring 50 procent av de lungsjuka männen har placerats inom **industrin**, medan kvinnorna i större utsträckning än förut kunnat sysselsättas inom förvaltning och fria yrken.

Rekreationshemmet i Halland efterföljansvärt initiativ

Träget arbete och samarbete har skapat en fristad för lungkonvalescenter

Vi ha tidigare i Status gett några glimtar från ett semesterhem, den s. k. Larsagården, drivet i Hallands Lungsjukas Centralförenings regi. Larsagården var en hembygdsgård, som föreningen disponerade under sommarmånaderna och därmed gav tillfälle till rekreation och vila åt många f. d. sanatoriepatienter, som, utan att vara i direkt behov av sjukhusvård, behövde sköta sin hälsa i lantligt stärkande miljö. Frågan om konvalescenthem för tuberkuloskonvalescenter är ju f. ö. en brännande fråga för hela landet, ett olöst problem med några få undantag, exempelvis Stockholm, där man dock f. n. har några konvalescenthem till förfogande. Hallands Lungsjukas Centralförening har tillsammans med länets fyra konvalescentföreningar och två patientföreningar sökt visa vägen till en lösning för sin landsända. Nu står föreningens nya rekreationshem, Fritidsgården i Ramnås, nyrenoverat och färdigt, modernt inrett, vackert beläget i naturskön omgivning vid Nissan. Här har hallandsföreningen givet ett bra exempel på vad energi och framåtanda kan åstadkomma. Styrelseledamoten i De Lungsjukas Riksförbund, John Höög, Varberg, berättar i Svensk Sanatorietidning om hemmets tillkomst. Då vi vet att frågan om konvalescenthem är av stort intresse för hela landet — inte minst med tanke på att

spara på de dyrbara vårdplatserna på sjukhusen — återge vi här några av Höögs synpunkter. Redogörelsen ger belägg för att de tuberkulosas egna organisationer har stor betydelse, när det gäller att i samråd med myndigheter och ansvariga inom tuberkulosvården komma tillrätta med vitala frågor, i detta fall att genom konvalescentvård söka bibehålla och stärka den hälsa en dyrbar sjukvård vill ge medborgarna.

Vår medlem Holger Noord lyckades göra ett preliminärt köp av fastigheten för ett pris av 20.500 kronor vilket senare godkändes av centralföreningens styrelse. Därefter inkallades ett extra allmänt möte, där köpet konfirmerades. Fastighetens ägor omfattar en areal av 5,5 har park och trädgård. Köpeskillingen fick vi låna av Fagereds patientförening.

Centralföreningen har överlämnat fastigheten som gåva till en stiftelse med namnet "Stiftelsen Fritidsgården Ramnås". Med detta gåvobrev följde förslag till stadgar för stiftelsen, som bl. a. gav uttryck för att i stiftelsens styrelse skulle centralföreningens verkställande utskott, d. v. s. tre personer, samt landstinget och landskommunernas förbund ha vardera en representant. Tre revisorer skulle utses varav två från centralföreningen och en från landstinget. Den skuld på 20.500 kronor, som centralföreningen hade till Fagereds patientförening för inköpet av fastigheten skulle enligt särskilda bestämmelser räntas och amorteras av centralföreningens fyra konvalescentföreningar under tio år. Hela anläggningskostnaden beräknades gå på mellan 100.000 och 107.000 kronor.

Kapitalanskaffningsplanen är ungefär som följer:

Fastigheten Ramnås enl. gåvobrev från centralfören.	20.500:--
1:a inteckningslånet från Halmstads sparbank	15.000:--
2: inteckningslånet anslag av Hallands landsting (ränte- och amorteringsfritt så länge fastigheten användes för sitt ändamål)	15.000:--

Ett modernt och trevligt kök gör sitt till för gästernas välbefinnande.

Interiör, sällskapsrum i det nya rekreationshemmet.

FATTIGDOM, BARNDÖDLIGHET OCH TUBERKULOS

"Vilket folk har den högsta levnadsstandarden?", frågade Expressen i en artikel helt nyligen.

"Frågan är inte lätt att besvara exakt", fortsatte tidningen, "för det är så många faktorer man måste ta med i räkningen. Men tre jämförelsetal brukar räknas framför andra: barnadödligheten, antal bilar och antal telefoner i förhållande till antalet invånare.

Barnadödligheten anses vara den mest betydande faktorn vid jämförelser av folkens levnadsstandard — och vi kan vara glada och stolta över att Sverige nu visar den lägsta barnadödligheten i världen.

Som mått brukar man använda antalet döda i första levnadsåret på 1 000 levande födda barn. Denna siffra var för Sverige år 1949 — det senaste år för vilket internationella jämförelser kan göras — 23. Vi har därmed lägre barnadödlighet än Nya Zeeland, som hittills gällt för att vara det mest högtstående landet på detta område. Nya Zeeland har nu siffran 24, men då är bara den vita befolkningen medräknad, inte den inhemska maoribefolkningen. Vore den med skulle siffran vara mycket högre."

Så långt den citerade artikeln, som i fortsättningen med en del siffror bl. a. gav exempel på den fruktansvärda barnadödligheten i en del länder.

Det är ingen tillfällighet att barnadödligheten brukar väljas som en måttstock på levnadsstandarden. Barnadödligheten är nämligen större, för övrigt mycket större, bland de fattiga än bland de välsituerade. I England t. ex. är barnadödligheten inom den lägsta social-

gruppen 400 % större än inom den högsta.

Barnadödligheten är emellertid inte ensam om att påverkas av levnadsstandarden. Det gäller också tuberkulosen. Man vet sen länge, att det finns ett intimt samband mellan fattigdom och tuberkulos. "Utan större överdrift kan man påstå, att tuberkulosdödligheten följer inkomstgränserna, m. a. o. att tuberkulosfrekvensen har ett intimt samband med levnadsstandarden", skriver doktor Gunnar Berg i en artikel i det år 1945 av Social-Medicinsk Tidskrift utgivna särtrycket "Slutkamp mot tuberkulosen". Det finns dansk och kanske framför allt engelsk statistik, som visar hur fattigdomen påverkar tuberkulosfrekvensen och tuberkulosdödligheten.

Men fattigdom konstitueras av flera faktorer. Undernäring är en av dem, trångboddhet, dålig hygien, bristande hälsovård några andra. Man frågar sig: är det någon av dessa faktorer, som har särskild betydelse för barnadödligheten och tuberkulosen? Och om så är fallet: är det samma faktor?

S. Leff, en engelsk läkare med jämväl juridisk examen, bosatt i Willesden i England, försökte för något år sen ge svar på dessa frågor i en artikel i den brittiska tidskriften "The Medical Officer".

Under de senaste femtio åren, säger Leff — han talar här om England — har barnadödligheten och tuberkulosen gått tillbaka. Men under och efter andra världskriget har barnadödligheten proportionellt sett minskat mycket mer än tuberkulosen. Vad kan det

3:e in-teckningslånet från Fagereds Patientförening	15.000:—
4:e in-teckningslånet från Halmstads Sparbank	15.000:—
Gåva från centralföreningen, befintliga inventarier	5.000:—
Särskilt anslag från Landstinget till inventarier	5.000:—
Egna arbetsinsatser av medlemmar såsom yttre målning m. m. samt gåvor av olika slag	2.000:—
Aterstående ungefärligt kapitalbehov att täckas genom anslag, gåvor, lotterier m. m.	15.000:—

Intäckterna på hemmet har vi tänkt oss få genom en dagavgift av 3 kronor av gästen plus 2 kronor av landstinget och 2 kronor av staten. Vidare att kommunerna skall få disponera ett antal platser för konvalescenter och betala 7 kronor per dag, och om överläkaren på sanatoriet anser att en utskrivna patient skulle vara i behov av en månadsvistelse på hemmet, då skulle landstinget betala 7 kronor per dag.

Landstinget anslag för år 1951 10.000 kronor dels att utbetalas som bidrag till stiftelsen med 2 kronor per gäst och dag för konvalescenter, mantalsskrivna inom länet; dels att betala hela kostnaden, för närvarande beräknad till 7 kronor per dag,

för den inom länet mantalsskrivne, som av sanatorie- eller dispensärläkare remitteras dit för en tids vistelse.

Livet på detta hypermoderna fritidshem kommer att te sig i stort sett liknande "Larsgårdens". Man kommer visserligen ifrån det spartanska levnadssättet vad gäller sömnen, tvättning m. m. På "Larsgården" låg man 8 i varje rum och tvättade och diskade utomhus. På "Fritidsgården Ramnås" har vi 7 stycken dubbelrum och ett enkelrum, vaktmästarbostad om 2 rum och kök samt en jungfrukammare till anställt biträde. Alla bekvämligheter finns från elspis till badrum.

På detta kan man i framtiden tänka sig att inrätta något slag av arbetsterapi. Då tänker jag närmast på någon sorts trädgårdsrörelse, då fastighetens markområde tycks vara idealisk för dylik drift. Vidare finns det en uthuslänga, som kan användas antingen till utvidgning av platsantalet sommartid eller inrättande av hobbylokaler för gästerna på hemmet.

Till sist bör kanske ytterligare understrykas, att rekreationshemmet i Halland står öppet även för folk från andra delar av landet i den mån man kan bereda plats.

bero på? Om både barnadödligheten och tuberkulosen står i relation till levnadsstandarden, borde väl en förändring i levnadsstandarden i bägge fallen ge utslag i samma riktning och i lika stor utsträckning?

Leff tror sig veta förklaringen: en förskjutning måste ha ägt rum, säger han, mellan de faktorer som konstituerar levnadsstandarden. Den faktor som har en ogynnsam inverkan på barnadödligheten måste ha minskat, medan den faktor som påverkar tuberkulosen ökat. Men vilka är dessa faktorer?

För att få reda på den saken gjorde Leff en utförlig statistisk undersökning av barnadödligheten, tuberkulosfrekvensen och levnadsstandarden i Willesden, ett stadsområde med i runt tal 180.000 invånare.

Willesden passade bra för en sån undersökning. När Leff studerade samhällets statistik fann han nämligen vid jämförelse av siffrorna för treårsperioderna 1936—38 och 1946—48 att barnadödligheten visade kraftig minskning medan tuberkulossjukligheten ökat. Han trodde sig vidare kunna konstatera att Willesdens resurser för diagnosticering av tuberkulos var desamma 1946—48 som tio år tidigare. Det var följaktligen fråga om en faktisk ökning av tuberkulosfrekvensen.

Barnadödligheten hade alltså minskat, tuberkulossjukligheten ökat. Vad hade hänt, som kunde förklara

fenomenet? Leff fann att de sanitära förhållandena i Willesden och samhällets hälsovård var i stort sett desamma 1946—48 som 1936—38. Men hur var det med raringstillförseln och bostadsförhållandena?

Här gjorde Leff en intressant iakttagelse. Näringsstandarden var väsentligt förbättrad 1946—48 men trångboddheten hade ökat, ty Willesden fick ta sina törnar av tyska krigsbombare under ofredens mörka år. Det egendomliga var emellertid att även i de distrikt, där trångboddheten visade särskilt kraftig ökning, hade barnadödligheten minskat. Däremot hade tuberkulosfrekvensen stigit inom just dessa områden.

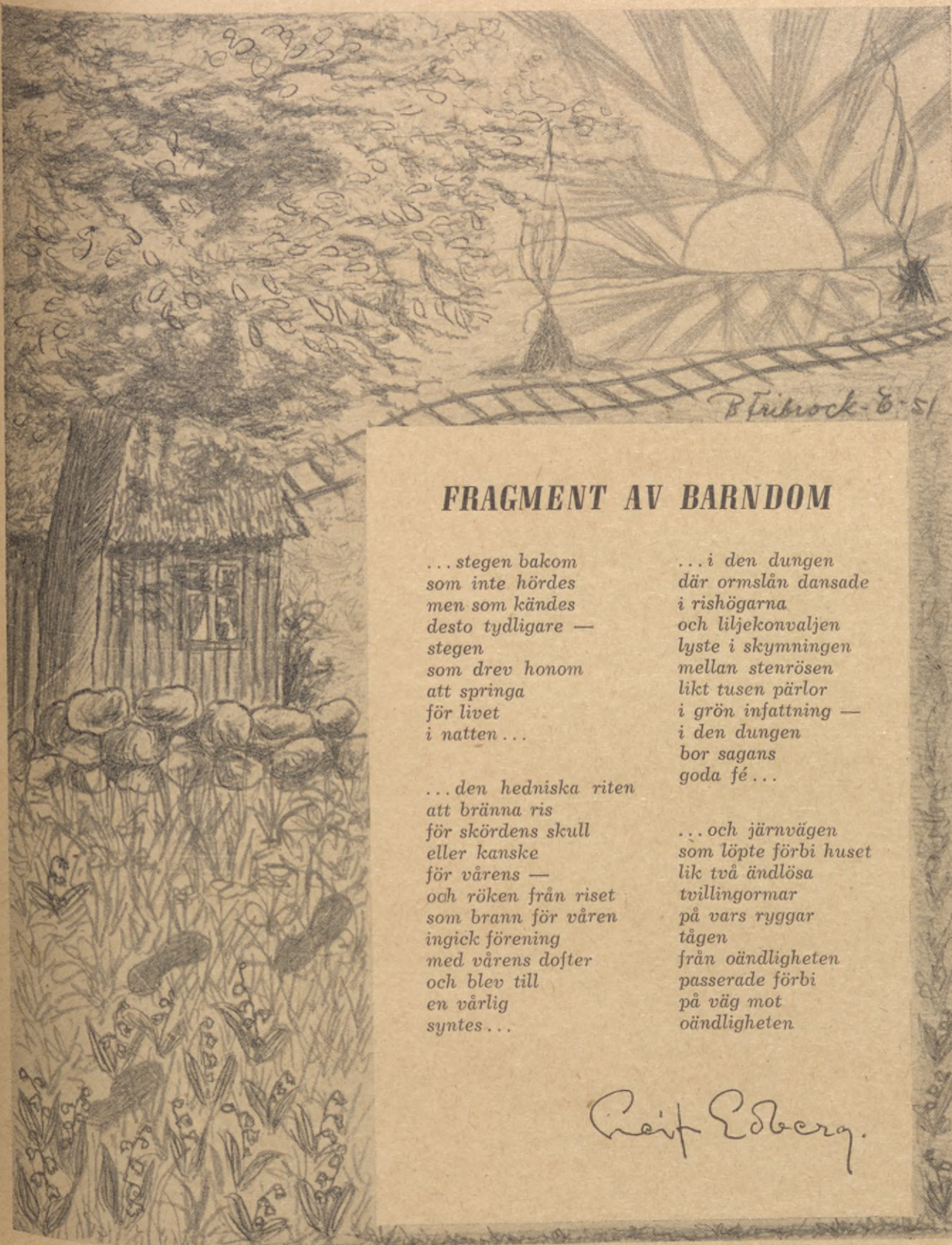
Det finns ingen anledning att här närmare gå in på Leffs statistiska material eller bevisföring. Han rör sig med siffror och förhållanden, som gäller England. Men den slutsats han drar av sitt undersökningsresultat angår även oss.

Alla de faktorer, som konstituerar fattigdom, påverkar otvivelaktigt barnadödligheten och tuberkulosen. Men, hävdar Leff, den mest betydande faktorn för barnadödligheten är folkets näringsstandard, medan den mest betydande faktorn för tuberkulosen är graden av trångboddhet.

Så bekräftar denna statistiska studie i engelsk fattigdom det gamla påståendet, att en framsynt och progressiv bostadspolitik är nödvändig, om vi vill definitivt besegra tuberkulosen. Det är en lång väg dit och en vandring som är förknippad med mödor och uppoffringar. Men redan nu borde vi i detta krigsskonade Sverige hunnit så långt, att inte de tuberkulösa i den utsträckning som sker hänvisas till samhällets sämsta bostäder. Men därom ska inte talas i denna artikel. Det är en annan historia, en annan och en mycket mer upprörande.

Den mest betydande faktorn för barnadödligheten är näringsstandarden, hävdar den engelske läkaren S. Leff.

FRAGMENT AV BARNDOM

... stegen bakom
som inte hördes
men som kändes
desto tydligare —
stegen
som drev honom
att springa
för livet
i natten ...

... den hedniska riten
att bränna ris
för skördens skull
eller kanske
för vårens —
och röken från riset
som brann för våren
ingick förening
med vårens dofter
och blev till
en vårlig
syntes ...

... i den dungen
där ormslån dansade
i rishögarna
och liljekonvaljen
lyste i skymningen
mellan stenrosen
likt tusen pärlor
i grön infattning —
i den dungen
bor sagans
goda fé ...

... och järnvägen
som löpte förbi huset
lik två ändlösa
tvingormar
på vars ryggar
tågen
från oändligheten
passerade förbi
på väg mot
oändligheten

Carl Edberg.

Långliggares bekymmer...

Den gode tecknaren Karl Erik Öman berättar här vidare från sin syn — eller rättare sagt — "sängvinkel" — om en långliggares vardag. Det börjar med tvättning, så kommer den obligatoriska tidningsläsningen — och så ronden. Doktorn har att ge råd — även hur man ska få tiden att gå. "Att ligga och vicka på en lös tand är också sysselsättning" — men bättre är förstås att syssla med att syl!

GUSTAF CARLSSON:

BILDER FRÅN SKOGEN

Det är i skarven mellan vår och sommar. Gräset har hunnit bli frodigt på växtliga platser. Björklövet är redan mörkare i färgen, men asp och ek bär ännu vårens ljusa grönska i sin skrud.

Min vän och jag går skogsstigen fram. De gummibottnande kängorna trampar tyst mot gräs och mossor. Ibland stannar vi och utbyter lågmäلت tankar. Vi gör varandra uppmärksamma på olika ting. Hela naturen badar i den nedgående solens gyllene glans. Det finns så mycket nyväckt och vackert i markerna just nu, som fångar syn och sinne. Det är en stund, då man känner, att livet är ett under.

Stundom går vi båda tysta. Skogens djur kan oförmodat skymta i gröna draperiöppningar. Det är ögonblick man gläds åt. Bilderna av de skygga varelsena vill man bevara på ögats näthinna.

I kärnhalsen mellan de båda skogsgölarna gungar ängsdunets vita bollar på spröda strån. Längre in i landkanten står skvatt-ramriset i blom och under de glesa granarna borta på siddmarkerna har räsvansarnas graciösa plymer skjutit upp som en skog för sig.

Vi ska långt inåt markerna i kväll, min kamrat och jag, långt bort mot den stora, ensliga Bredgölsmossen. Ute i den vida mossen kan man gå sig vilse bland holmarna och de martallsbevuxa myrslätterna. Hitom mossen är ett vidsträckt ungskogsbestånd. Högt över ungskogens toppar avtecknar sig en gammal eks krona som en silhuett mot kvällshimmel. Det är mårdeken. Min vän har hittat ekrement efter mården liksom rester efter djurets måltider. I kväll ska vi vakta ut mårdfamiljen. Min kamrat är beväpnad med ritblock och penna. Själv tänker jag följa skådespelet för att skildra det i ord.

Nu gäller det att vara tysta om vi ska få se något. Vi har emellertid knappt hunnit välja ut sittplats och sett oss tillräta förrän tystnaden störs. Men det är inte mården som kommer. Nej det är en älg som gumpar i väg. Vi ser benen och bakkroppen mot en bergslänt, när älgen försvinner bort mot mossen. Älgar är alltid ett nöje att se, men i kväll är de mindre välkomna. Näja, tycker vi, det blir väl tyst igen, när trampningarna och knakningarna förtonat.

Länge varar dock inte tystnaden. Något prasslar bortåt bergknallen. Ett rödbrunt föremål skymtar bland buskarna.

— Ett rådjur, viskar min kamrat. Ögonblicket efteråt ser vi båda, att det är en älgkalv som kommer stabblande. Han är slängig och osäker i gången. Omedveten om vår närvaro kommer han oss allt närmare. Till sist stannar han upp blott några meter från platsen där vi sitter. Ögonen fixerar oss. Var sekund är vi beredda att kalven ska göra ett kast och skubba bort.

Men älgkalven försvinner inte. Tvärt om. Han står kvar i en krum, bakåtsluttande ställning. De krokiga bakbenen spretar åt sidorna. Styrrel och balansförmåga är inte upptränade. Ännu sämre är det tydligen med instinkt och orienteringsförmåga. Med största sannolikhet är vi de första människor kalven sett. Någon rädsla visar han inte. Ingen av oss har förut varit med om att ha en älgkalv aldeles inpå sig under så lång stund. Min kamrat plockar fram penna och ritblock, men inte heller det skrämmer. Väl tio minuter står kalven där och bara tittar. Till slut rör han på sig litet.

— Nu är det färdigt, nu skubbar han, viskar jag till mitt sällskap. Jag får en nickning till svar. Så måste vi båda le. Kalven sprang inte. Istället fällde han ihop de långa benen och lade sig. Mitt i gläntan framför oss lade han sig helt lugnt med huvudet mot frambogen.

Troligen är inte kalven mer än något dygn gammal. Men han är stor och väl utbildad. Någon tvillingkalv är han inte. Då brukar exteriören vara en annan. Tvillingkalvarna är magra och kotiga. Plötsligt knäcks en gren borta vid berget. I en glesning mellan träden står älgkon. Det är kalven hon söker. Kon är ovanligt ljus i huvudet. De stora öronen kupar sig. Ögonen är vända mot oss. Så höjs huvudet rakt ut. Ett par långa, avgrundsmörka vrål hörs. Ljudet rullar bort i markerna mellan stammarna. Ödsligheten och vildmarkslivet kryper inpå oss. Men kalven gör inga tecken att svara på moderns kallande. Lugnt ligger han kvar. Älgkon försvinner som förut runt bergshöjden ut mot mossarna. Gång på gång hörs emellertid hennes skällande strupböl. För en stund avlägsnar det sig från platsen, så låter det åter närmare.

Kon har kommit vilse om kalven. Vi dryftar sins emellan hur vi ska göra. Ska vi avlägsna oss eller ska vi skrämman upp kalven? Det kan vara intressant att se hur nära vi kan komma honom. Vidröra kalven bör vi emellertid inte. Långsamt reser jag på mig och går mot liggplatsen. Då jag är knappt två meter ifrån kalven hoppar han upp och vinglar i väg på långa, gäng-

(Forts. å sid. 13).

Om man går tyst och stilla i skog och mark kan man få se mycket av naturens vilda djur och fåglar. Naturen är kanske inte så rädd för människan som man tror... Om nu människan vill närma sig naturen, utan buller, om man söker verklig inlevelse i naturens liv.

DANSK STORFILM OM LUNGTUBERKULOS

"I Gabestokken" stor succé — konstnärlig framgång och social upplysning.

En stor publikframgång har filmen om de lungtuberkulösa "I Gabestokken" blivit i Danmark, en film man talar om långt efter det man sett den. Här är av allt att döma fråga om en storfilm som kan åstadkomma effektiv opinionsbildning. "I Gabestokken" kan översättas till *I Skamstocken* på svenska, och av namnets historiska ursprung kan man lätt räkna ut att det är tuberkulosskräcken och fördomarna — rädslan för den från sanatorium utskrivne patienten — som ställts i brännpunkten. Filmen har, som antytts, blivit en stor publikframgång — det vitsordas både från Danmark och Norge av en enhällig tidningspress. Det senare gäller inte minst de tuberkulösas egna tidskrifter. — "Äntligen har den kommit, filmen som på ett ypperligt sätt behandlar de tuberkulösas problem på sanatoriet och deras kamp för att komma tillbaka till samfunds- och arbetslivet igen", skriver "Trygd og Arbeid", norska tuberkulosförbundets tidskrift. — "Förväntningarna infrias — I Gabestokken är en appell till förnuftet", skrives bl. a. i danska landsförbundets tidskrift "BM". Dessa uttalanden av de tuberkulösas egna tidskrifter i respektive länder bestyrker att filmen fyller sin funktion som social opinionsbildare, sett från de tuberkulösas egen synvinkel. I korthet kan handlingen i filmen sammanfattas i följande. Händelserna i filmen utspelas delvis på ett danskt sanatorium, där en intressant miljö, en samling särpräglade människotyper, möter en. I den del av filmen, som närmast rör sig utanför sanatoriet, märker man kanske främst kontorsflickan "Bente", som mister sitt jobb, när hon kommer tillbaka från sanatoriet till sin arbetsplats. Hon betraktas som "samhällsfarlig" trots att hon blivit frisk. Kamraterna vänder henne ryggen...

Situationsbild ur filmen "I Gabestokken". — "Vi må ta oss sammen, lille fru Bagg", säger doktorn.

Det är i korthet något ur filmen. På mittuppslaget i detta nummer följer ett bildsvep med text som närmare belyser handlingen.

Enligt vad Status erfarit har ett svenskt filmbolag förvärvat reproduktionsrätten till filmen, vilket väl närmast har sin grund i de publikframgångar, som vunnits i Danmark och Norge. Till hösten kanske vi får se "I Gabestokken" i svensk vision. Det behöver väl knappast ytterligare understrykas, att filmen har samma uppgift att fylla här som opinionsbildare för en mera mänsklig syn på de tuberkulösas situation. Vi motse denna debut med största tillfredsställelse och hoppas få se en film utan allt för många av de sentimentala strängar, som så gärna vill dallra omkring de tuberkulösa i liknande sammanhang.

S. H.

BILDER FRÅN SKOGEN (Forts fr. sid. 10).

liga ben. Så sluter sig den ljusa ungsbogen om den rödbruna kroppen. Synen vi haft alldeles inpå oss, som vi liksom ägt, är borta. Bara den lilla legan i mossan och blåbärsriset är kvar.

När min kamrat och jag ser oss omkring står älgkon åter i gläntan. Tyst vänder hon huvudet åt oss. Så brakar det i väg. Borta i mossarna hörs hennes vrål. Nu bör hon i alla fall finna sin kalv, tror vi. Djurens instinkt och spåringsförmåga är stor. Men efter en liten stund prasslar det på nytt i ett snår. Ännu en älgkalv kommer. Blott ett par meter från min kamrat står han. Vi betraktar djuret. Det är samma älgkalv som var här nyss. Exteriör och färg är precis densamma. Det är som kalven sökte sig till oss. Vi är bekanta nu. Han har gjort en runda liksom modern, men de har inte mött varandra. Inte ett ljud ger han ifrån sig när älgkon kallar borta i glesningen. Men när min vän närmar sig kalven släntar han åter bort bland buskarna.

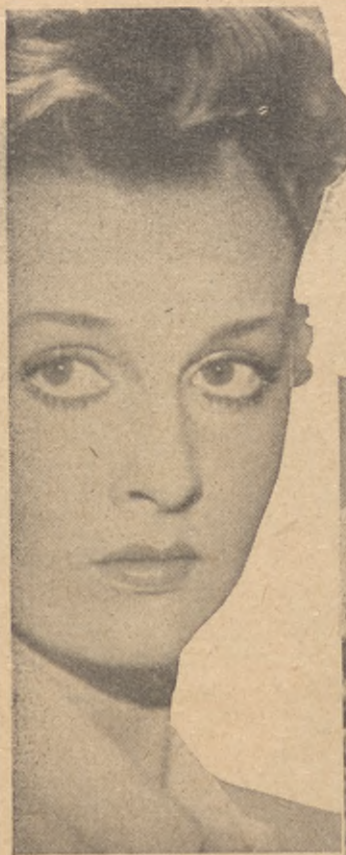
Vi beslutar oss för att gå från platsen för att inte förvillia älgkon. Någon mårdvaka blir det inte. Är mårdfamiljen inne i eken har de blivit så pass oroade, att de inte vågar sig ut på flera timmar. Vi har i alla fall haft en upplevelse, som vi inte glömmet.

Det börjar mörkna i försommarkvällen. En god stund hör vi älgkons oroliga mullrande. Det låter smått kusligt i skogsdunklet. Både jag och min kamrat har hört berättelser om älgar som blivit våldsamma, men ingen av oss har varit utsatt för dylikt. Därför tror vi inte heller på det. Om en stund har älgkon tystnat. I varje fall hör vi inte längre det skällande bölet. Den sökande modern har funnit sin unge, hoppas vi.

Över skogsgölens vatten står en grå dimma. Men på myrhal-sen glimmar ängsullen vit i dunklet. En stark doft av skvatt-ram möter oss i landkanten. Längre fram i skogsbrynet knortar en morkulla. Dygnet om är det liv och rörelse i naturen.

Ur filmen "I Gabstokken"

Den danska filmen om de lungtuberkulösa — presenterad på denna plats i detta nummer — vill slå ett slag för större förståelse och en mera allmän inlevelse för tuberkulösas situation. Det är en film om människornas dumhet och hjärtlöshet, skriver en av våra tidningar om det centrala temat i handlingen — skräcken för de tuberkulösa. Filmen synes ha fått den bästa konstnärliga inramning, och skådespelarna verka ha funnit sig väl tillrättade för problem filmen vill levandegöra för publiken.

"Bente", ung kontorsanställd fru, framstår som offer för en oresonlig bacillskräck i hennes omgivning.

En Palladium Film med
GRETHE THORDAHL
OVE RUD
JØRGEN REENBERG
PREBEN LERDORFF RYE
LILLY BROBERG
PETER MALBERG
IB SCHØNBÆRG

Bilden i mitten visar överläkaren, Ib Schönberg, och "Bente", Grethe Thordahl. Bilderna till höger och till vänster av huvudrollerna. T.v. "Gamle", Peter Malberg, och till höger om vår svenske John Botvid. Bilden till höger är hämtad från matsalen på sanatoriet.

Åskväder

En sommarbagatell

Det var Han och Hon. Halvårsgifta. Modern balkongväning med perspektivfönster mot de tre acceptabla väderstrecken. Blivande världsmedborgare kunde jollra i morgonsol vid ett tidigt hungeruppvaknande, den heta middagssolen flyta in i dämpade markisfärger och kvällssolen kunde förgylla vardagsrummets arkitektprisbelönade inredning...

Det var bara Han och Hon. Ensamma — för första gången på länge. Hembiträdet hade sin lediga fästmannskväll. Lysningspendylen tickade monotont bakom sköna och vedertagna krusiduller.

"D'runt in der Lobau" tonade radion ut genom de öppna balkongdörrarna och förenade sig på nytt med den egna våglängden i eterhavet...

— Det är något underligt med dej i kväll, sa Hon. Samtidigt som pendylen mässade sju-slaget och TT anmälde de vanliga misslyckandena att lösa världsproblemen — vid föregående dags cocktailpartyn i Lake Success (med betoning på Success!).

— Hör du inte att det är dagsnyheterna, sa Han. Och båda teg. Vid dagens eko stängde han av radion. Och tystnaden blev så intensiv att han plötsligt nös till. Trots att han icke var allergiskt betonad och kunde skylla på hörsnuva...

— Vad sa du egentligen? frågade han sedan. — Vad menar du med det förresten? tillade han omedelbart. Lika ologiskt, som om han haft en kvinnas medfödda prioritetsrätt till dylika lögnaktiga tankesprång.

Hon tänkte en cigarrett på glöden av den hon rökt till slut och försökte se nonchalant och obesvärad ut.

— Jag tycker inte du är dig lik, sa jag. Behövde du verkligen skylla på nyheterna för att hinna tänka ut något lämpligt svar?

— Vad menar du egentligen, sa han. Och gjorde en hastig armrörelse, som frambringade en mullrande basdissonans på den närliggande flygeln.

— Du har träffat en annan kvinna, sa hon. Det känns i luften på något sätt. Men — neka du bara...

— En annan kvinna, sa du? — Han såg tankfullt på henne.
— Du har nog rätt. Jag undrar just om den insinuerande damen mitt emot kan vara samma förtjusande flicka, jag gifte mig med?
— Det där kallar du förstås för en elegant turnering, sa hon. Och tömde sitt likörglas med en trotsig gest. — Tror du jag skulle bry mej om den där andra, förresten, inbilske herr Don Juan! Hon kommer så *precis* lagom för att jag själv inte ska behöva ha några skrupler längre...

En åskskräll avbröt henne, och båda upptäckte plötsligt att kvällssolen kvävts i ett svart moln och rummet svepts in i en dyster halvsjymning.

— Har du bara gått och *väntat* på ett sådant tillfälle? bröt han ut. Och nu hade hans röst fått en hotfull klang.

— Väntat och väntat, sa hon. Öga för öga och tand för tand bara... En älskare mot en älskarinna!

— Har jag någonsin sagt att jag haft en älskarinna!?!?

— Nej, det brukar ju inte en man *precis* tala om. Men det känner en hustru på sig... om hon fortfarande *älskar* sin man förstås, tillade hon hastigt och litet dämpat. Och såg ut genom fönstret samtidigt som en fräsande blixst skar ner ur molnet, och knallen kom huset att skaka.

— Du älskar mej verkligen då i alla fall! sa han. Jag trodde du hittade på den där andra kvinnan för att du själv ville...

— Minns du inte att jag är åskrädd, sa hon. Kommer du ihåg den där gången när vi var förlovade...

OM! sa han. Och just då — naturligtvis — flammade ett rött strålknippe in i rummet och iskänkte en regnbågsdryck i de tomma likörglasen.

— Jag vet inte varför jag hittade på det där, sa hon. Sedan han kysst henne länge — — — Men man är ju bara kvinna förstås, tillade hon. Lika utgrundligt som ett orakelsvar i gamla Delphi...

Bristen på sjuksköterskor — sjukvårdens största problem

I Sociala Meddelanden framgår i en artikel att sjukvården sannolikt kommer att få allt större personalproblem att brottas med. Personalbristen gör att f. n. måste ca 30 % av vårdplatserna vid sanatorierna stå outnyttjade. Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller bl. a. om den utredning artikeln bygger på, om bristen på examinerade sköterskor, följande:

Den allmänna uppfattningen, vilken även styrks av utredningen, är, att utvecklingen under de senaste åren gått mot en skärpt brist på mera kvalificerad personal. Det framgår sålunda, att bristen på examinerade sjuksköterskor för närvarande är sjukvårdens största personalproblem. Bortsett från behovet av ökad rekrytering och utbildning av sjuksköterskor uppställer sig enligt styrelsens mening frågan, i vilken utsträckning personalbristen kan lindras genom smidigare anpassning av arbetstiden och en mera rationell fördelning av arbetsuppgifterna samt slutligen genom en överföring av lindrigt sjuka från slutet till öppen vård. Den fråga styrelsen närmast har att ta ställning till, sammanhänger med det personalbehov, som skulle bli en följd av att dessa sjuka i ökad utsträckning vårdades i hemmen.

Den första egentliga kursen för sysselsättnings-terapeuter

vid Slöjdföreningens skola i Göteborg har nu avslutats. Kursen är ett viktigt led i strävandet att få kunniga terapeuter till våra sjukhus för att leda och stimulera till sysselsättning och självverksamhet bland patienterna. Utbildningskursen har varit tvåårig och avslutades med en ståtlig utställning. Härom skriver *Svenska Dagbladet* bl. a.

Det är lättare att säga vad de flitiga eleverna inte fått lära sig än vad de lärt sig. Medicin, socialpolitik, talteknik, bokföring och psykologi är några av de teoretiska ämnena på kursplanen. De praktiska redovisas nu på väggar och bord. Där finns inte en enda liten virkad pärlgarnsrundel, sådana som sanatoriepatienterna huvudsakligen fick ödsla sin energi på ännu för några år sen. Där finns teckningar och akvareller, knypplade spetsar, ryor och vävnader, linoleumtryck, batist, bomullsklänningar lampor, bokband, pappslöjd, metallslöjd, leksaker, broderier, stickade plagg, allt i den höga klass som alltid kännetecknat Slöjdföreningens skola.

ALBERT ENGSTRÖM

mellan skål och vägg

Bo Bergmans dikt, "Bellmans skugga", är tillägnad Albert Engström på hans femtioårsdag. I sin uttrycksfulla knapphet lyder den så här:

*"Jag såg hans skugga, sorgsen och förlägen,
en natt i Yxsmedsgränd vid månens flör,
och skuggan följde mig en bit på vägen
och frågade var Albert Engström bor.
Han bor i folkets hjärta, sade jag,
som du och några till, det är ej många.
Men evigt stå i dyonyysisk ånga
din Fredmans och hans kolings anletsdrag."*

Det är så riktigt. I svenska nationens hjärta har Albert Engström rest sig själv ett värdigt momnument, som inte vittrat genom åren. Bilden faller inte sönder. Den är huggen i småländsk granit — det förnämligaste material, som överhuvud står att uppbringa. Han är alltjämt lika älskad — därför att han ägnade hela sitt liv åt uppgiften att med pensel och penna och utan alla förskönande sirater skildra sitt folks öden och äventyr i helg och söcken.

Kanske mest i söcken. "Han har lärt oss att skratta på svenska", som Carl G. Laurin uttryckte det. Och med ord och linjer gav han oss den svenska vardagen. Det var inte hans fel, att denna vardag ofta fick en tydlig doft av snus och brännvin över sig. På sista tiden spridde den en ännu finare odör. Luktade det något annat än bensin och arbete om den, så luktade det på sin höjd lättgrogg och amerikanska cigarretter.

På omslaget till "En konstig blandning" har Engström gjort en dråplig vrångbild av sig själv — en satyrleende, äldre herre

Madam Sjöblom — som Albert Engström såg henne — ur boken "En konstig blandning", utkommen på Bonniers förlag.

i oklanderlig frack, svarta goggles, röd nejlika i knapphållet och diskret undanstucken bockfot. Det låg inte så lite av riktig symbolik i detta mästertliga självporträtt.

Fast med tiden såg ju konterfejten lite annorlunda ut. 1922 drabbades satyren av den största hedersbevisning som en författare i detta land kan råka ut för — näst Nobelpriset. Med väl bibehållen, yttre fattning men säkerligen inte utan en stilla förvåning lunkade Albert Engström fram till stearinljuset och det berömda lilla glaset med sockervatten, som väntade honom vid Svenska Akademiens illustra långbord i den vackra Börshussalen. 1925 utnämndes han till professor i teckning vid Kungliga Akademien för de fria konsterna. På hans breda, småländska bringa började under tiden förnämliga ordenstecken hotfullt rada upp sig. Och 1927, då han korades till filosofie hedersdoktor, fick han under kanonsalut en lagerkrans högtidligt nedtryckt över den berömda men något glesnade pannluggen.

All denna rökelse, som upptänts till hans ära, insöp han med stoiskt lugn. Den steg honom på intet vis åt huvudet. Snarare föreföll det som om han så småningom började må lite illa av den — därför att den enligt hans åsikt bolmade för ymnigt. Professorstiteln hade han i varje fall en smula svårt att förlika sig med.

— Nej, gosse lilla! Jag är så lite professor som möjligt! Ijöd ibland hans mullrande protest.

För obekanta personer var han inte lätt att komma till tals med. Sitt privata liv och leverne omgav Albertus Magnus med ett system av kinesiska ringmurar av sådan vådlig bredd och höjd, att blotta tanken på att söka hoppa över dem skulle vara liktydigt med självmord.

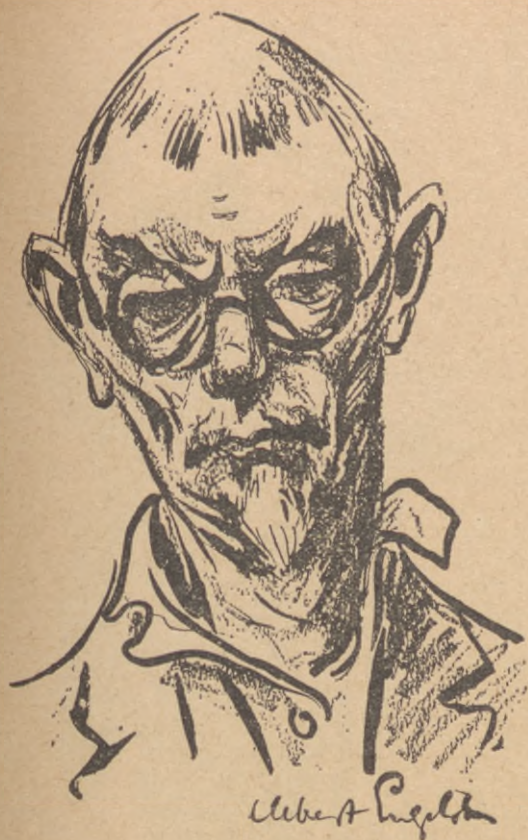
Men han hade många vänner — som i sin tur hade vänner. Och då ställde sig det hela genast annorlunda.

"Din vän är min vän" var ett av Engströms många valspråk. Och om en sådan "vans vän" dessutom råkade vara smålänning, då blev han genast älskvardheten själv — då öppnade han med ett nästan nativt förtroende dörren till sitt väsens innersta, dold bakom en något bister mask, vänd mot främlingar och annat obehörigt folk, som trängde på: en enkel och naturlig, god och glad människa, kemiskt fri från alla choser.

Det var den originelle konsthandlaren Carl Gummeson, som förmedlade bekantskapen nere i den för detta potatiskällaren i Strandvägen 17, där så mycket hände. Från det ögonblicket grundlades en vänskap, som höll i sig till hans död. Sådan var han, Albert Engström. Fick han en vän — ung eller gammal — så behöll han honom "the bitter end".

Men tillbaka till Calle Gummesons konstkällare vid Strandvägen! Den gången inskränkte sig det hela till lite vanligt prat om ditt och datt. Fast jag mycket väl lade märke till, hur glimande det glimtade till i Engströms grå ögon, när han fick klart för sig, att han råkat på en smålänning.

"Allt går igen" sa Strindberg. Nästa gång, när jag hade min fru med mig, stötte vi också ihop nere hos Calle Gummeson. Där stod Albert, ensam och pälsklädd i ett hörn, tydligt sysselsatt med att reta upp sig på de underliga tavlorna på väggarna (Det var vernissage på en modernistisk utställning, som just då gick av stapeln). När Albert fick sin på oss, vaggade han långsamt fram och blev högtidligt presenterad.

Albert Engström — självporträtt — "en gammal herre med glasögon och grått skägg." Ur boken "En konstig blandning".

Efter en stund fastslog han, att det där, som hängde på vägarna, var ingenting att stå och glo på som ett annat får. Mycket förnuftigare att istället gå på "Freden" för att få en knapp i västen och en biffstek innanför. Visserligen hade vi gått till Gummeson för att se på utställningen, men det kunde vi ju lika väl göra en annan gång. En middag med Albert Engström på "Freden" var däremot inte vardagsmat, och så for vi i väg i bil. Det skulle alltid vara bil med Albert.

Middagen på "Freden" skämdes sannerligen inte för sig. Extra smörgåsbord, "biffstek", som råkade bli snöröpa med rödvin och legymer, "kaka" till efterrätt, kaffe och tillbehör och slutligen en rejäl grogg att "släcka törsten med i sommarvärmen". (15 grader kallt och pinande snöstorm.)

När notan var avklarad märkte vi, att Albert började bli orolig. Det var ju så "förblintat hett". Och eftersom han måste arbeta hela natten med en stor söndagsartikel, som han dessutom skulle utsmycka med teckningar — ansåg han tydligen, att de styrketårar, som vi fått till livs, tarvade en smula påspädning för ett lyckligt genomförande av denna uppgift.

Vi inviterade honom genast till ett litet nachspiel ("nattspel" som det numera heter i galanta kretsar) hemma i vår lilla våning vid Bragevägen strax intill Engelbrektskyrkan.

Albert sken upp. Men innan han accepterade vår inbjudan förhöörde han sig diskret om vad vi "hade hemma" och om vilken kvantitet av varje sort, som stod till buds. Tydligen litade han inte fullt på våra uppgifter. Ty just som vi skulle ge oss i väg — han hade för säkerhets skull stärkt sig med en rejäl pris ur den pampiga snusdosan, som till gästernas förfogande ständigt tronade på disken utanför tamburen — gav han oss en lugnande blick och mumlade:

— Vänta ett tag! Jag kommer strax tillbaka!

Och så försvann han med sin karaktäristiska, vaggande gång genom en liten dörr, som ledde upp till källarmästarens privat-

våning. När han strax efteråt kom ner igen, putade det ut på ett rätt egendomligt sätt under vänstra rockslaget på den elegant pälsten. Hans blick var fjärrskådande — såg bortom tid och rum. Men att den samtidigt gav uttryck åt en högst betydlig lättnad, det var inte att ta miste på. Och som svar på de frågor, som aldrig framställdes, muttrade han förklarande:

— Natten kan bli lång nog för en yngling, som måste sitta och rita och skriva tills solen går opp!

Så gjorde vi oss redo för avfärd. Av bara farten trillade de båda var på sitt sätt kufiska målarna Axel Törneman och Rikard Lindström, som plötsligt dök upp ur källartrappan, med in i bilen.

Vid hemkomsten till Bragevägen halades ett avlångt paket försiktigt upp ur Engströms pälsficka och parkerades i brevlåds-korgen på tamburdörren — för att han inte skulle glömma det, när det så småningom blev dags att bryta upp och ta itu med den inte ens påbörjade jätteartikeln, som fix och färdig skulle avhämtas med bud vid elvatiden nästa förmiddag.

"Nattspelet" förlöpte stillsamt och harmoniskt — fränsett att Rikard av någon outgrundlig anledning råkade vricka högra tummen medan Axel rätt illa skar sig i samma kroppsdel på en nyöppnad konservburk.

Albert mumlade bistra ord om "Stockholms Blodbad". De sårade gästerna råkade i häftig dispyt om vem som blivit värst åtgången. Och eftersom de med anledning av detta gurgel inte kunde tänka sig att sitta under samma tak, måste två bilar tillkallas för att transportera dem till olika sjukhus, där deras skador kunde omplåstras och vridas rätt igen.

— Ur led är tummen! var det sista värden hörde, när han i den bitande vinternatten diskret stängde dörren till den morande bensinkaross, där Rikard Lindström matt sjönk ner i baksätet med den fatala tummen pekande mot himlen. (Följande morgon ringde han och förklarade, att detta hade "Han där oppe" tillstätt för att avvärja en ännu större olycka!)

Både Lindström och Törneman tog alltså plötsligt slut. Så småningom måste värdinnan också dra sig tillbaka för att lugna "barna", som vaknat av allt bullret och bånget, vilket faktiskt inte var så underligt.

Men en, som inte gav sig i första taget, det var alltså Albert Engström. I ljusglimtar mellan de fruktansvärda rökmolnen

Lans, en gammal skojare. Ur boken "En konstig blandning".

såg jag professorns, hedersdoktors och akademiledamotens skäggiga satyranlete och hörde mullret av hans lugna trygga röst. Hela tiden satt jag som på nålar. Inte för jag tyckte att det började bli lite långsamt. I Alberts sällskap hade man det sannerligen aldrig tråkigt. Men jag kunde inte låta bli att tänka på den där söndagsartikeln, som han ännu inte skrivit ett ord på och inte gjort en enda "gubbe" till.

Plötsligt fick han för sig, att det fanns för lite romantik i tiden.

— Ta hit boken! muttrade han. Så ska jag visa vad jag menar!

Tigande räckte jag honom vår "Röda bok", där så många konstnärer och författare i skisser, dikter och prosabitar redan förut visat vad de "menade". Och på några minuter utökade han samlingen med en strålände fantasirik blyertsteckning. Den föreställde en lömskt och mordlystet blickande, österländsk gentleman med turban på skallen och bloddrypande dolk i nyporna.

Jag förstod vad han "menade" och insåg, att han hade rätt. Han älskade klarheten. Men han var lyckligt kär i romantiken.

Äntligen — klockan var då redan över tre — krängde han sig upp ur stolen för att gå. Den historiska dimma, som den 6 november 1632 utbreddes sig över slagfältet vid Lützen, var rena älvaleken mot de tjocka, bruna tobaksmoln, som vid den tidpunkten böljade genom mitt arbetsrum i våningen vid Bragevägen. Men med sömngångaraktig säkerhet banade sig Albert fram genom den nästan kvävande röken och ut i tamburen, där det dyrbara, avlånga paketet snällt låg och väntade på honom i stålträdkorgen. Det hade han minsann inte glömt!

En bil skulle han förstås ha. Men jag fick på inga villkor följa honom ner.

— Ånej gosse! Än så länge kan jag gå för mig själv!

Och någon hjälp med pälsen blev det inte heller tal om.

— Det är en enmanspäls, förstår du! Hej! Och hälsa den förtjusande! Det var en förbannat trevlig kväll! Men tiden går! Och plikten kallar — sa murar'n, ramla' ner i skorsten!

Så lunkade han i väg — med paketet som ett litet barn i sina armar. Själv gick jag fram till fönstret för att vädra ut det värsta. När jag äntligen lyckades lirka upp det, rasade en mindre snöravyn in i rummet och dränkte alla papper på mitt skriv-

Albert Engström i full gala med sin berömda bockfot. Ur boken "En konstig blandning".

En festlig typ ur boken "En konstig blandning".

bord. Försiktigt stack jag ut huvudet. Där nere stod Albert med paketet ömt tryckt mot bröstet. Och ur djupet mullrade hans röst:

— Mina glasögon! För höge Fradiavolo! Jag glömde mina glasögon!

Mycket riktigt. På rökbordet låg hans berömda, guldbågade glasögon i gott förvar. Jag sprang ner med dem.

— Kör som fan! muttrade Albert åt chauffören. Jag måste hem och jobba, ser baron!

Bilen startade och susade i väg.

Hur Albert kunde hinna få artikeln färdig, föreföll fullkomligt obegripligt. Men budet, som kom för att hämta den vid elvatiden, behövde inte vänta. Då var den redan klar — med fem, sex stora teckningar. Ett par veckor senare prydde den två sidor i en stor tidnings söndagsbilaga. Och den var sannerligen inte något hafsvverk. Tvärtom hörde den till det allra bästa som denne ambitiöse och oerhört flitige man överhuvud taget "ritat och berättat".

Det var sista gången vi såg honom innan den svåra sjukdomen först gjorde honom halvblind och senare obarmhärtigt utbläste hans starkt lysande livslåga.

Pang! En snöboll på en fönsterruta. — "Jag glömde mina glasögon". Så underligt! Sen var det inte mer.

Människans spegel

Människans spegel är etnologin, hävdar ett nyöversatt arbete av Clyde Kluckhohn, Tidens förlag, 17 kr. Boken som handlar om det mesta och som hämtar exempel från många intressanta kulturmönster är närmast en apologi för etnologin, skriven av entusiast som är beläst och mångkunnig. Etnologin och antropologin har som forskningsuppgift att studera grundläggande anatomiska och kulturella likheter och skiljaktigheter. Kultur är ett sätt att tänka, känna och tro, skriver Kluckhohn och han fortsätter: kulturen har uppstått ur "människonaturen" och dess former begränsas av både människans biologi och naturens lagar. Att en människan behöver äta har som bekant biologisk grund, medan det antal gånger per dag som hon äter är beroende av kulturmönstret. "Kultur är det som binder människor samman", säger Kluckhohn med Ruth Benedict.

Det är tre faktorer som har inflytande på kulturbyggandet, nämligen den föregående kulturen, naturmiljön (vattenkraft, naturtillgångar m. m.) och biologin (människans färdigheter och begränsning). Ur dessa tre grundfaktorer uppstår sedan ett visst kulturmönster som upprätthålls genom att barnen med vissa metoder mer eller mindre tvångsmässigt nödgas att bete sig på det sätt som kulturmönstret kräver. Personligheten är alltså ett resultat av inlärande och det inlärandet går fram på två linjer. Å ena sidan nämner Kluckhohn de *normer* som har till uppgift att anpassa individen till gruppen, d. v. s. vederbörande får lära sig att inte spotta hur som helst, hälsa på vissa människor, avstå ifrån att stoppa kniven i mun när han äter o. s. v. Å andra sidan talar han om den *tekniska färdigheten* och tar som exempel inlärandet av multiplikationstabellen. Den tekniska färdigheten går ut på att göra individen produktiv och socialt nyttig. Denna kulturdressyr äger rum under viss påtryckning som kan bestå av vänlig eller skarp tillsägelse, hot om att förlora föräldrarnas kärlek och omvårdnad och

kanske till och med handpåläggning. Kluckhohn betonar framgång och belöning som grundvillkor för allt inlärande. Det är inte upprepningen som inarbetar en vana utan den belöning som följer på den. Visserligen utför människan många handlingar som hon inte erhåller någon direkt belöning för, men i gengäld blir hon fri från den samvetsångest (samvete är fruktan för samfundet, sade Freud) som hon skulle få, om hon avstod ifrån att handla som mönstret bjuder.

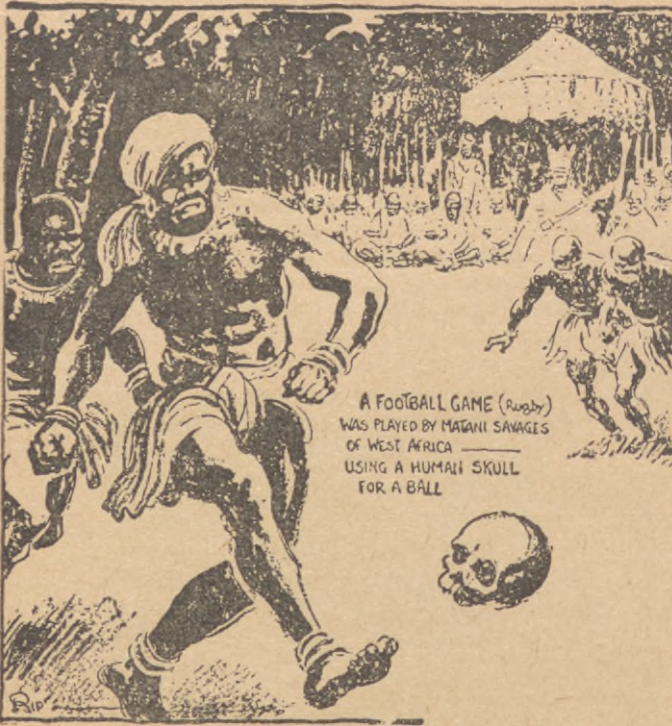
De s. k. primitiva kulturerna är de kunskapskällor ur vilka etnologer och sociologer öser fakta. Genom dessa kulturers mindre omfattning blir de ett slags miniatyrsamhällen i vilka forskaren lättare kan följa de olika sedvänjorna än i en modern kulturmiljö med dess förvirrande mångfald av seder och bruk.

Före detta Staterna utgör en smältdegel för världens olika folkslag. Andra generationen av immigranterna är oftast anpassad till det amerikanska kulturmönstret, såsom framgår av denna bild vilken föreställer en kinesisk moder och hennes amerikaniserade dotter.

Av ovanstående torde framgå att det gemensamma för människorna är förmågan att lära och att med hjälp av inlärd symboler fortplanta det inlärd beteendet. Vad som läres skiftar däremot med olika samhällen och samhällsklasser! Av Margaret Meads bok "Kvinnligt, manligt, mänskligt" fick en del läsare den uppfattningen — säger Kluckhohn — att temperamentskillnaderna mellan man och kvinna utformas av naturmiljön, men denna felaktighet kan en etnolog rätta till med en enradscension, fortsätter Kluckhohn och utropar: "Margaret, din bok är strålande! Men känner du verkligen till några kulturer, där männen får barn?"

Som en illustration till hur skiftande beteendemönstret kan vara inom olika kulturer ges följande citat: "Varje kultur måste befatta sig med den sexuella driften. Somliga försöker emellertid att vägra allt sexuellt umgänge före äktenskapet, medan en polynesisk yngling, som inte levde i promiskuitet, givet vore abnorm. Somliga kulturer hävdar ett engifte, som varar livet ut, andra tolererar, såsom vår egen, den successiva monogamin; i ännu andra kulturer får två eller flera kvinnor förenas med en make eller flera män med en enda kvinna. Homosexualitet har varit ett medgivet mönster i den grekisk-romerska världen, i delar av islam och hos olika primitiva stammar. Stora delar av befolkningen i Tibet och på vissa håll och under vissa tider kristna grupper har praktiserat det fullständiga celibatet. I våra

A FOOTBALL GAME (Rugby)
WAS PLAYED BY MATANI SAVAGES
OF WEST AFRICA
USING A HUMAN SKULL
FOR A BALL

De primitiva folken har många sällsamma sedvänjor — till de verkligt sällsamma hör ovanstående makabra bild — fotbolls-match med en döds-skalle!

ögon är äktenskapet först och främst ett avtal mellan två individer. I mycket fler samhällen är äktenskapet rätt och slätt en fasett i en komplicerad serie av ömsesidiga relationer, ekonomiska och andra, mellan två familjer eller två klaner.”

Av det hittills förda resonemanget framgår att kulturen inte är något som obönhörligt utvecklas, utan den kan påverkas och ändras av individerna i önskvärd riktning — det är blott en tidsfråga som Kluckhohn skriver. Givetvis faller också alla ras-teorier samman inför en etnologisk-sociologisk kritik. I det sammanhanget framhåller Kluckhohn något mycket väsentligt, näm-

ligen att vi måste lära oss att dra jämnt med de färgade folken, särskilt som dessa utgör 4/5 av jordens befolkning.

Språket är viktigt ur etnologisk-sociologisk synpunkt, det är ju med hjälp av det, som de allra flesta vanor grundläggs och upprätthålls. Språket är i första hand ett medel till handling och inte till att överföra idéer. Det är inte bara så att omvärlden ger oss intryck, utan i det som vi upplever ligger också språket invävt. För en etnolog — skriver Kluckhohn — finns det lika många världar som det finns språk. Han går sedan över till att något beröra svårigheterna vid översättningar. Navaho-indianen kan inte såsom en engelsktalande vid en resa använda en motsvarighet till det allmänna *go*, utan han måste på sitt språk omtala på vilket sätt han reser. En annan besvärlighet innebär det grekiska ordet *episo* som både kan betyda "bakom" och "i framtiden". Detta hänger samman med att grekerna uppfattade tiden som något som hann upp dem bakifrån och sedan kom att ligga framför dem i form av det förflutna.

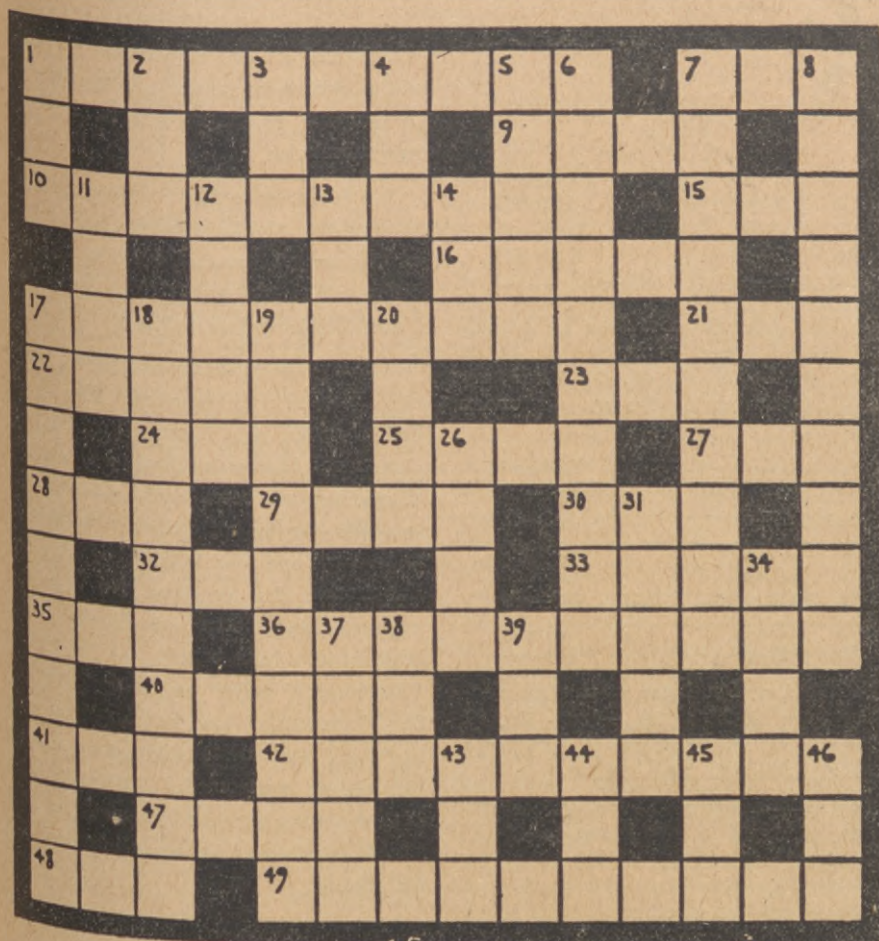
Kluckhohn berättar också om hur etnologin i USA blomnade upp under kriget och kom till stor praktisk användning. Etnologerna fick utarbeta handböcker om sedvänjorna hos de folk som skulle invaderas, de skrev språkböcker o. s. v. Han redogör också för en etnologs syn på Förenta Staternas kulturmiljö. Den är en utpräglad konkurrensmiljö med en devot dyrkan av framgången. Penningen står som symbol för makt och anseende. Hustrun är en dyrbar konsumtionsartikel som kräver dollarslukande kläder och senaste lyxåket. I USA mäts framgången i två bilar och inte, som i vissa andra kulturer, i två hustrur. Man skulle kunna säga att Amerikas främsta trosartikel är "den renhåriga materialismen". Men i Förenta Staterna finns också en nevrosskapande skillnad mellan teori och praktik. Trots allt prat om fri företagsamhet — framhåller Kluckhohn — har vi skapat de väldigaste monopol. Och den jämlikhet som författningen garanterar upphävs i praktiken av rasdiskrimineringen. Han skriver också att det i USA finns antydningar till ett sexklass-system som inte är helt utbildat därför, att det amerikanska samhället ännu har plats för en viss social klättring, d. v. s. de lägre klasserna hoppas på att kunna avancera och om de vuxna misslyckas, förlitar de sig på sina barn. Kluckhohn har slutligen en stark förtröstan på att etnologin — om den kan vinna gehör — ska kunna bidra till ökad förståelse mellan de folk som har vitt skilda kulturmönster och ideologier, så att en avspänning och ett samarbete kan efterträda det nu ganska hätska klimatet.

Roland Ekström.

"På väg mot hälsa" står det under denna vackra bild, som är hämtad ur NAPT:s årsskrift 1949—1950. Arbetsterapi på Yardley Green Hospital, Birmingham.

KORSORD nr 6

VÅGRÅTA ORD.

1. Den del av folket, som Strindberg skrev en katekes för. (10)
7. Förutsättning för utsvetning. (3)
9. Passar ordet förbaskad till. (4)
10. Orsak till rim i december. (10)
15. Tång. (3)
16. "En herre vars enkla och standardiserade reaktioner utlösas via knappar inmonterade på bröstet." (5)
(Hans Ruin)
17. Att vara butiksrätta mot sin vilja. (10)
21. Slutar med att man faller ihop. (3)
22. Motsatsen till zenit. (5)
23. Dödens attribut. (3)
24. Är stugsittare rädd för att det ska göra. (3)
25. Oavgjort. (4)
27. Obekvämt att ligga på. (3)
28. Ansågs Nostradamus kunna. (3)
29. En filmstjärna brukar ha mycken. (4)
30. Teaterorden. (3)
32. Första akten. (3)
33. Den är fast förankrad i jorden. (5)

35. En lapp i brevlådan. (3)
36. Har lärjunge att rätta sig efter. (10)
40. Gör det i Etnas inre. (5)
41. Vänta du! (3)
42. "Där sitta mannarna och se högtidligt rakt genom suparnas kristall det gröna." (10)
(Österling)
47. Från Kantabriska bergen till Medelhavet. (4)
48. 2½ cl. (3)
49. En samhällsgrupp som hjälper folk till rätta. (10)

LODRÅTA ORD.

1. Tjuter hemskt när han är hungrig. (3)
2. Kan studeras på Skagen. (3)
3. En mycket oasketisk herre. (3)
4. Livet är en — som vi skala gråtan-de. (3)
5. En vis och rättvis man. (5)
6. Kan man tala om, när det gäller Stockholms enskilda bank. (10)
7. Alla tiders svada. (10)
8. Skott där bak. (10)

11. "Om man från en filosof subtraherar hans filosofi, blir det mycket kvar, och — vore det eljest." (4)
(Thomas Mann)
12. En som fått lång näsa. (5)
13. Metropol. (3)
14. Inställer sig efter första snapsen. (3)
17. Den brist på spänst när benen ej gör tjänst. (10)
18. Fornnordisk poesi. (10)
19. Heraldisk term och vad en hjälp-gumma kanske får göra. (10)
20. Tid och gud. (4)
26. Ingår i alkohol. (4)
31. Lejonet i Göteborg. (5)
34. Skrivs vanligen bara GPU. (4)
37. Har till uppgift att föra negativ spänning. (5)
38. Liedel. (3)
39. "— har jag sexton", kvad Hjalmar på blomsterklädd kulle. (3)
43. Besittning. (3)
44. Inte nia. (3)
45. En dödlig fara för småfågarna. (3)
46. Varför gå omkring och vara —? (3)

Lösning till korsord nr 4.

Vågrätt. 1. Bravo. 5. Söder. 8. Lyxåk. 9. Huvud. 10. Agent. 11. Bur. 12. Garbo. 14. Olaglig. 17. Tankspriddhet. 20. Nid-visa. 23. Villa. 26. Tre. 27. Lampa. 28. Rebus. 29. Trots. 30. Exakt. 31. Ekeby.

Lodrätt. 1. Bohag. 2. Alvar. 3. Oldboys. 4. Expropriation. 5. Skara. 6. Duell. 7. Rutig. 13. Apati. 15. Gid. 16. Ideal. 18. Kiv. 19. Diverse. 20. Nalle. 21. Dimma. 22. Ifatt. 24. Lubbe. 25. Avsky.

Pristagare: 1:sta pris kronor 10:—, Signe Hedman, Årstaväg. 81, Johannes-hov, 2:a pris, Lola Estreich, Söderby Sjukhus, Uttran, kronor 5:—.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 6 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 juli 1951. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 6". Glöm ej tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på tio och ett på fem kronor utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i augustinumret 1951.

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

Schack

Redigerad av
G. SKARP

BRONSTEIN VÄRLDSMÄSTARE?

Matchen om världsmästerskapet i schack har, när detta skrivet, avancerat till adertonde partiet. Utmanaren David Bronstein, har hittills skött sig storartat — ställningen är 81/2—81/2, och det avbrutna 18:e partiet ser ut att sluta med vinst för Bronstein. De flesta internationella mästartarna som övervarit evenemang- et tillmäta nu Bronstein allvarliga chanser till "den stoltaste bland titlar". — Vi återge här Bronsteins första vinstparti.

Indiskt parti.

Femte partiet i VM-matchen i Moskva 1951.

Vit:	Svart:
David Bronstein	Mikhail Botvinnik
1. d2—d4	Sg8—f6
2. c2—c4	e7—e6
3. Sb1—c3	Lf8—b4
4. e2—e3	0—0
5. Lf1—d3	c7—c5
6. Sg1—f3	b7—b6
7. 0—0	Lc8—b7
8. Sc3—a4	— —
En tivelaktig manöver.	
8. — —	c5×d4
9. a2—a3	Lb4—e7
10. e3×d4	Dd8—c7
11. b2—b4	— —

På detta drag använde världsmästaren 50 minuter av sin betänketid!

11. — —	Sf6—g4
12. g2—g3	f7—f5
13. Sa4—c3	a7—a6
14. Tf1—e1	Sb8—c6
15. Ld3—f1	Sc6—d8
16. Lc1—f4	Le7—d6
17. Lf4×d6	Dc7×d6
18. Lf1—g2	Sd8—f7
19. c4—c5	Dd6—c7
20. Ta1—c1	Ta8—e8
21. Sc3—a4	— —

I avsikt att efter b5 kunna genomföra framstötten d5.

21. — —	b6—b5
22. Sa4—c3	f5—f4!
23. d4—d5	f4×g3
24. f2×g3	e6×d5
25. Dd1—d4	— —

Nu förlorar svart bonden. Förmodligen fruktade Botvinnik varianten 25. S×d5, L×d5. 26. D×d5, Se3!

25. — —	Sg4—f6
26. Sf3—h4	Te8—e5!

27. Te1×e5	Dc7×e5
28. Dd4×e5	Sf7×e5
29. Sh4—f5	Se5—c4
30. Te1—d1	Kg8—h8
31. Td1—e1	— —

Spelet i svår tidsnöd. Inte heller tillfredsställande var varianten 31. S×d5, S×d5. 32. L×d5, L×d5. 33. T×d5 för 33. —, g6: om springaren nu går undan följer Se3!

31. — —	Sc4×a3
32. Sf5—d6	Lb7—c6
33. Te1—a1	Sa3—c2
34. Ta1×a6	d5—d4
35. Sc3×b5	Lc6×g2
36. Kg1×g2	Sf6—g4!
37. Sd6—f5	d4—d3
38. Ta6—d6	— —

I förtvivlan. Det hotar matt eller pjäs-förlust: om 38. h3 så 38. —, Sg—e3†. 39. S×e3, S×e3†. 40. Kh2, d2. 41. Td6, Tf2†. 42. Kgl, Tf1†. 43. Kh2, d1D.

38. — —	Tf8×f5
39. Td6×d7	Sc2—e3†

Uppgivet.

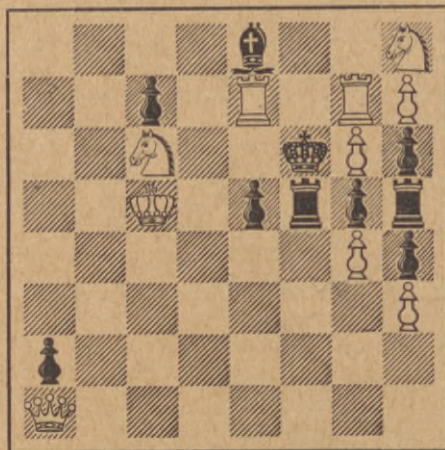
PROBLEM

Av F. Fleck.

Matt i två drag.

Vit: Kc5, Da1, Te7, g7, Sc6, h8, Bg4, g6, h3, h7 = 10 pjäser.

Svart: Kf6, Tf5, h5, Le8, Ba2, c7, e5, g5, h4, h6 = 10 pjäser.

Lösning

till problem av J. Neukomm. Tvådragare. 1. e7—e8T.

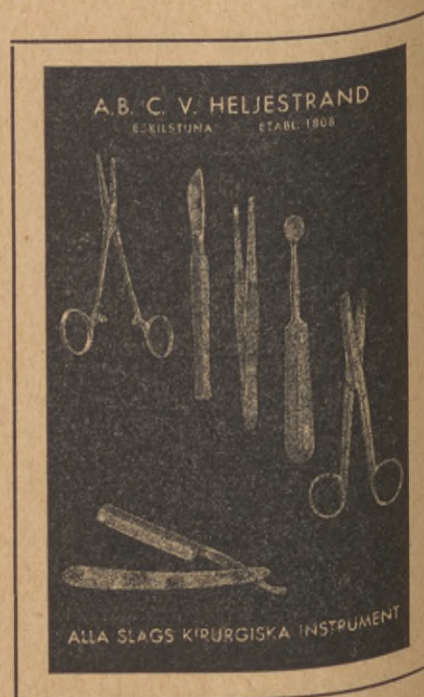
Hur man botar Ononhaicia

Överläkare Allan Beskow vid Romanäs sanatorium berättade i ett tuberkuloshistoriskt kåseri i denna tidning för en del år sen om en folkskollärare, som i början på 30-talet av en välmenande medlemmiska rekommenderades förtära fett av hundar för att på så sätt bli kvitt sin lungtuberkulos.

Det är tydligt att hundar kan vara bra till mycket, ty häromdagen läste vi i ett utdrag ur en gammal krönika följande beskrivning på psykiatrisk behandling bland Nordamerikas indianer:

"En av stammens framstående unga män låtsades vara vansinnig. Men så rå-kade han en dag i ordväxling med en demon och blev nu rubbad på allvar, föll till marken och betedde sig underligt. Botemedlet var nu att döda två hundar av vilka den ene var särskilt dyrbar, och låta honom äta av dessa. Nu blev den unge indianen bättre och återfick snart sina sinnens fulla bruk".

Indianerna kallar psykiska sjukdomar för "Ononhaicia". Det betyder "upp- och nedvänd" och måste sägas vara ganska väl funnet, även om det i målerisk kvalitet och slagkraft inte kan mäta sig med stockholmskisans "det susar i bollen" för huvudvärk.

Sean O'Faolains bönhörelse

För några år sen, i februari-numret 1948 för att vara exakt berättade vi hur Sean O'Faolain, Irlands kanske störste nu levande diktare, i en av indignation och vrede flammande artikel i tidningen "The Sunday Independent" ställt sitt lands regering till svars för de upprörande missförhållandena inom Eires tuberkulosvård.

De tuberkulosjukas situation i Eire var förtvivlad, och Sean O'Faolain saknade sannerligen inte argument, när han gick till angrepp mot landets myndigheter. Väntetiden för att få plats på ett irländskt sanatorium var, framhöll han, minst fyra månader. Det fanns i hela landet bara två sjukhus, som utförde kirurgisk behandling av lungtuberkulos, och väntetiden för erhållande av sådan behandling var ett och ett halvt år, "en väntan lång som en domedag" som författaren formulerade saken. Denna långa väntetid försämrade utgångsläget för många sjuka, de lindriga fallen hann bli allvarliga, innan de kom under sakkunnig vård.

"Regeringen har naturligtvis", slutade Sean O'Faolain sin artikel med bitande ironi, "åtskilliga andra och viktigare saker att bestyra än att bygga sanatorier. Den måste hålla turisttrafiken igång. Där finns det pengar att förtjäna! Den måste tänka på flygtrafikens utveckling — bygga hangarer och anlägga flygfält. Hur skulle vi kunna få hit turister att äta vårt smör och våra ägg, om vi inte tänkte på den saken? Regeringen har ett stort byggnadsprogram för en ny radiostation. Den planerar en utbyggnad av nationalbiblioteket. Den har beslutat om ett nytt teaterbygge, där vi kan sitta och i all bekvämlighet skratta åt någon komedi. Tror någon verkligen på allvar, att regeringen skulle låta de döende fattiga få förtursrätt framför allt detta?"

Så långt Sean O'Faolain. Sen han skrev sin vredgade artikel har den irländska tuberkulosvården förbättrats även om mycket ännu återstår att uträtta, innan förhållandena blir fullt acceptabla. Härför redogör doktor N. C. Brawne, högste chef för Eires hälsovård, i en artikel i december-numret 1950 av Napt Bulletin.

1948, det var det år Sean O'Faolain utdelade sin berömda storsmocka, var tu-

berkulosdödligheten i Eire dubbelt så stor som i Sverige. Över tusen sjuka väntade ständigt på vårdplats. Och de representerade inte på långt när alla, som behövde vård. Det fanns nämligen — och finns tyvärr fortfarande — en mängd oupptäckta tuberkulosfall. Det fanns vidare många människor, vilka visste om att de hade lungtuberkulos, men hemlighöll sjukdomen och underlät söka vård av rädsla för att förlora den arbetsinkomst av vilken deras anhöriga var beroende.

Vår första uppgift blev, säger N. C. Brawne, att snabbt öka antalet tuberkulosvårdplatser. Eftersom byggandet av sanatorier är ett arbete på lång sikt, blev det nödvändigt att genom provisoriska arrangemang få så många sjuka som möjligt under omedelbar vård. I september 1950 hade Eire på detta sätt lyckats öka antalet tuberkulosvårdplatser med nästan 2200 och väntetiden för intagning hade reducerats till ungefär två veckor. BCG-vaccination av barn har införts i landet och antalet sjukhus, som utför kirurgisk behandling av lungtuberkulos, ökats. De första skärmbildsbussarna har börjat rulla och massundersökningar av befolkningen planeras. Nya, moderna sanatorier är under byggnad i Galway, Dublin och Cork. De blir av den utomlands ganska vanliga typen, sjukhusanläggningar på omkring femhundra vårdplatser i paviljongsystem med ungefär fyrtio sängar i varje paviljong.

Men det viktigaste av allt: Eires socialvård har förbättrats därhän, att samhället lämnar ekonomisk hjälp åt de hem vars familjeförsörjare blir arbetsoförmögen på grund av tuberkulos. Ingen tvingas längre av rädsla för de ekonomiska konsekvenserna att dölja sin sjukdom. Man har så att säga fått råd att vara sjuk, att vara sjuk — för att kunna bli frisk igen. Den irländske diktaren Sean O'Faolain är på väg att bli bönhörd.

Eterns högskola

I en säng i en av sjuksalarna på Seaview Hospital i New York ligger en 14-årig grabb och lyssnar till en ungdomlig stämma, som läser en dikt av Tennyson i salens radiohögtalare. Grabben lyssnar

"Två lärjungar diskuterar läxorna och deras sjuka kamrater lyssnar till dem i sina hem", sätter THE VOICE OF AMERICA som underskrift till denna bild.

med påtaglig intensitet, nästan med andakt. Det är han själv som läser dikten, och det är första gången han hör sin egen stämma.

Ett hem i det väldiga New York. En 27-årig kvinna, så svårt invaliderad att hon ständigt är bunden till sängen, drillar dagligen på radiorattarna för att ta in programmet "New Yorks högskola i etern". Hon saknar högre utbildning och hennes strävan är nu, att trots invaliditetens tunga handicap genom självstudier och radiolektioner avlägga akademisk examen.

En pigg och ambitiös pojke, femton år gammal, sitter i en rullstol i en av sjuksalarna på Hospital for Joint Diseases och drömmer om att bli författare. Den undervisning han får av det stora barnsjukhusets särskilt anställda lärare kompletteras med lektioner via skolradion. En dag får han höra en av sina egna dikter läsas i radion, hans dikt "Längtan till havet".

New Yorks "högskola i etern" är en tämligen ny företeelse, den startade 1949. Det är en organisation, som i första hand vill tillgodose undervisningsbehovet bland de barn, vilka på grund av sjukdom eller invaliditet inte kan delta i det öppna skolarbetet bland sina friska kamrater, men detta har inte hindrat att även många vuxna tillgodogör sig denna undervisningsform.

Det finns naturligtvis åtskilliga hem med sjuka barn, där radiomottagare saknas, men då rättas den saken till av skolmyndigheterna, vilka ställer mottagare till förfogande. Givetvis ser man också till att sjukhusens barnavdelningar har tillfredsställande mottagningsförhållanden för dessa radioprogram.

Själva undervisningen sker delvis efter samma mönster som i vår svenska skolradio, d. v. s. genom olika ämneslärare och med hjälp av illustrerade läroböcker. Men detta räcker inte, anser man. Denna verksamhet gäller i första hand sjuka barn, ungdom som inte får tillfälle leva

Den här bild hämtad ur radiotidningen "THE VOICE OF AMERICA" visar en av lärarinnorna i eterns högskola på hembesök hos sjuka lärjungar.

bland sina friska kamrater, och det är därför önskvärdt, att bland dessa eterhögskolans lärjungar skapas en känsla av samhörighet, att var och en känner sig som medlem av ett stort kollektiv: eterhögskolan. Särskilt anställda lärare besöker därför regelbundet de sjuka barnen i deras hem eller på sjukhusen och hjälper dem tillrätta med deras arbetsuppgifter, språkar med dem om deras problem och planerar deras studier tills nästa lärarbesök. Över huvud försöker man göra denna radioundervisning så rolig och omväxlande som möjligt, och framför allt bemödar man sig om att stimulera ungdomarnas aktivitet och initiativförmåga.

Allt som oftast får barnen själva medverka i programmen. Invalider som kan transporteras får besöka radiostudion och där råka andra sjuka kamrater, och ibland vandrar en tekniker med inspela-

ningsapparatur in på en sjuksal och tar upp ett program för en kommande ut-sändning.

New Yorks högskola i etern befinner sig fortfarande på experimentstadiet. Man strävar efter att så mycket som möjligt differentiera undervisningen, och framför allt vill man söka komplettera den grundläggande undervisningen med en till hemmen och sjuksalarna förlagd kompletterande yrkesundervisning, som kan göra dessa sjuka och handikappade till nyttiga och harmoniska människor.

NAPT under 1950

NAPT — den populära förkortningen av namnet på den engelska nationalföreningen mot tuberkulos — har helt nyligen sänt ut en liten attraktiv broschyr i vilken berättas om verksamheten under 1949—1950.

Tuberkulosen, säger NAPT i sin års-skrift, är fortfarande en ac de stora folksjukdomarna i Storbritannien. I England och Wales dör varje vecka fyrahundra i sjukdomen. Och trots att läkarna av i dag har bättre medicinska resurser än tidigare att behandla de sjuka är kampen mot sjukdomen inte så framgångsrik som den borde vara. Det beror på bostadsbristen i samhället och platsbristen på tuberkulossjukhusen.

Flera bostäder betyder färre sjukdomsfall, framhåller NAPT, men tillägger att det inte räcker med detta: den totala levnadsstandarden måste förbättras.

Över fyratusen vårdplatser står för närvarande tomma i engelska sanatorier. Samtidigt väntar elvatusen lungsjuka på sjukhusplats. Denna förtvivlade situation beror på personalbristen, det finns inte tillräckligt med sköterskor och annan sjukvårdspersonal.

Det finns flera sjuksköterskor i dagens England än någonsin men konkurrensen om dem är också större än tidigare. Nu är det inte bara offentliga sjukvårdsinrättningar som tävlar om den utbildade sjukvårdspersonalens arbetskraft utan även de stora handels- och industriföretagen, som inrättat särskilda sjukvårdsavdelningar för sin personal.

Men NAPT har inte bara nedslående händelser att förtälja. Det var NAPT som för en del år sen introducerade konstterapi på sanatorier, ett arbete varom den engelske konstnären Adrian Hill berättat i sin till svenska översatta bok "Konst mot sjukdom". Denna konstterapi har fått en mycket vacker utveckling inom den engelska tuberkulosvården. Enligt NAPT:s sista rapport är inte mindre än 155 sanatorier engagerade i denna verksamhet, och dessutom deltar 160 lungsjuka vilka vårdas i sina hem. Var sjätte vecka ordnar NAPT en tävling och får numera i genomsnitt 400 tävlingsbidrag varje gång. Till denna verksamhet kanske vi får anledning återkomma.

NYA A-BOL.

RESINIT

TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT

för kuggdrev, lager, bussningar, bult m. m.

BAKELITPLATTOR

för elektrotekniskt behov

Klosters Fabriker
Aktiebolag

JÖNKÖPING

Tillverkning av takpapp

STOCKHOLM

AKTIEBOLAGET
FERROLEGERINGAR

Arsenalsgatan 2

STOCKHOLM

Telefon 23 51 30

Vid behov av: Papperspåsar, Om-
slagspapper och Bindgarn m. m.
vänd Eder med förtroende till

A.-B. CARL O. PALMGREN
— PASFABRIK & TRYCKERI —

Luntmakaregat. 79 - STOCKHOLM
Tel. 30 40 50 - 30 08 04 - 30 88 50

Svenskt Papper
Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för
tryckerier

Specialitet

Tryckpapper för böcker och
tidskrifter - Broschyromslag

JUTELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämnings-
mattor, cisterner, sand- och torkgaltar
säljas. Koksgrutor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & Co

Timmermansgat. 47 - Stockholm

Tel. 43 03 59, 43 63 83

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan
undvara. Skydda Eder själv och Edra
barn genom inträde i ortens
erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm

Tel. 23 09 85

ALINGSÅS

KONFEKTIONS A. B.

DRABANT

ALINGSÅS

Köp SOLSTICKAN!

JÖNKÖPING

June-Munktell
Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET
JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897

RESERVERAD ANNONSPLATS

LUND

HÄR STANNAR VI

Lämna Edra kläder till kemisk tvätt hos
DALBY KEMISKA, så får Ni ett stil-
fullt och välgjort arbete

Kläder kan sändas direkt till fabriken
i DALBY

En gång kund — Alltid kund

DALBY

Kemiska

MALMÖ

TEATERKAFÉET

PILDAMMARNA

REKOMMENDERAS

Tel. 255 26 Olga Hellqvist

BERGSHUD

för skoslitning!

Begär därför "BERGSHUD" nästa
gång Ni halvsular skorna'

Tillverkas av:

AB WILH. GRÖNVALLS LÄDERFABRIK
ÄNGELHOLM

AB Figeholms Bruk
Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta
kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan

Jacquardkort — Registerkartong

JÄRN • PLÅT METALLER

från välsorterade lager och direkt från verk

Axel H. Ågren AB

GÖTEBORG

Telefon växel 17 20 60

STOCKHOLM

Telefon växel 23 15 40

Allt detta kan Ni få
på **HERMES**
1951

Lättmetall
Rostfritt stål
Krommolybdenstål
Parkeringsstyre
Bärhandtag
Självcentrerande
franhjul
HERMES
är precisionsbyggd

NYMANBOLAGEN AB

Norra Europas största och ledande cykelfabriker

LOUIS FUNEL
PARIS - RIVIERAN
FRANKRIKE

— kosmetikens mästare —

67 år av förtroende

GENERALAGENT
OLOV SANDBERG
VIGGBYHOLM, tel. 56 10 07